

Sygn. akt V CSK 377/07

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 stycznia 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Sychowicz (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z powództwa Gminy T.

przeciwko Przedsiębiorstwu Produkcyjno-Usługowemu „H.(...)” spółce jawnej w T. oraz G. S. i S. W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 23 stycznia 2008 r.,

skargi kasacyjnej pozwanych od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 25 kwietnia 2007 r., sygn. akt V ACa (...),

- I** uchyła zaskarżony wyrok w części zasądzającej solidarnie od pozwanych na rzecz powódki kwotę 59.779,43 zł (pięćdziesiąt dziewięć tysięcy siedemset siedemdziesiąt dziewięć 43/100) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 21 czerwca 2005 r. (pkt 1 lit. a) i oddalającej apelację pozwanych w tym zakresie (pkt 2) oraz w części orzekającej o kosztach procesu (pkt 1 lit. c, pkt 3) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego;
- II** oddala skargę kasacyjną w pozostałej części.

Uzasadnienie

Powódka Gmina T. domagała się zasądzenia na swoją rzecz solidarnie od pozwanych Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Usługowego „H.(...)” Spółce Jawnej w T. oraz G. S. i S. W. kwoty 22.377,44 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 września 2002 r. tytułem należnego czynszu i opłat targowych za miesiąc sierpień 2002 r.

Sąd Rejonowy w T. nakazem zapłaty wydanym 8 września 2004 r. w postępowaniu upominawczym uwzględnił powództwo w całości w stosunku do pozwanej spółki jawnej.

Pozwana spółka w sprzeciwie od nakazu zapłaty wniosła o oddalenie powództwa wskazując, że dochodzone roszczenie wygasło na skutek złożonego przez nią w dniu 10 września 2002 r. oświadczenia o potrąceniu przysługującej jej wierzytelności z tytułu odszkodowania.

Pozwana w piśmie procesowym z dnia 21 kwietnia 2005 r. złożyła oświadczenie o potrąceniu z dochodzonej należności przysługującej jej wierzytelności w kwocie 22.377,44 zł z tytułu nieuregulowanego wynagrodzenia za prowadzenie targowiska za sierpień 2002 r. i zgłosiła zarzut potrącenia, a następnie rozszerzyła żądanie pozwu domagając się zapłaty kwoty 124.129,63 zł obejmującej: opłatę targową (13.103,50 zł), nie zapłacony czynsz (51.226,79 zł), opłatę rezerwacyjną (54.699,43 zł), pobraną opłatę eksploatacyjną (52,46 zł) oraz pobrane opłaty parkingowe (4.747,54 zł).

Pozwani wniesli o oddalenie powództwa podtrzymując zarzut potrącenia i twierdząc, że nie byli zobowiązani do przekazania powódce opłat rezerwacyjnych, eksploatacyjnych i parkingowych.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 1 grudnia 2006 r. zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powódki kwotę 82.452,69 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 września 2002 r., oddalił powództwo w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu, przyjmując za podstawę rozstrzygnięcia następujące ustalenia faktyczne.

W dniu 1 stycznia 1993 r. wspólnicy spółki cywilnej G. S. i S. W. zawarli z powódka umowę o administrację targowiskiem przy ulicy S. w T. wraz ze znajdującymi się na nim obiektami oraz przyległym terenem. Umowa ta była kilkakrotnie modyfikowana aneksami. W trakcie jej wykonywania pozwana spółka wstąpiła w prawa i obowiązki wspólników spółki cywilnej na podstawie art. 26 § 4 k.s.h. Zgodnie z § 3 umowy pozwana spółka była uprawniona do poboru na rzecz i w imieniu powódki opłaty

targowej i czynszu najmu za lokale użytkowe w administrowanych obiektach. Utrzymanie placu targowego i obiektów obciążało wyłącznie pozwaną spółkę, która uprawniona była do poboru należności za korzystanie z urządzeń targowych i świadczonych na targowisku usług. Wynagrodzenie pozwanej spółki obejmowało 45% wpływów z pobieranej opłaty targowej i 60% wpływów z tytułu czynszu najmu. Wpływy z tytułu opłaty targowej i czynszu najmu miały być przekazywane powódce po potrąceniu wynagrodzenia. Umowa zawarta została na czas 10 lat. Oświadczeniem z dnia 7 sierpnia 2002 r. powódka wypowiedziała ją ze skutkiem na dzień 12 sierpnia 2002 r., powołując się na zaniedbania w wykonywaniu obowiązków administratora. W okresie od 1 do 12 sierpnia 2002 r. pozwana pobrała w imieniu i na rzecz powódki 64.171,45 zł, w tym 51.067,95 zł tytułem czynszu najmu oraz 13.103,50 zł opłaty targowej. Wpływy z tytułu opłat rezerwacyjnych wyniosły 66.732,41 zł, opłat eksploatacyjnych – 430 zł, a opłat parkingowych 5.792 zł (łącznie 72.954,41 zł brutto; 59.799,43 zł netto). Pozwana nie przekazała powódce żadnych z pobranych opłat.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy uznał, że zawarta w dniu 1 stycznia 1993 r. umowa ma charakter umowy o świadczenie usług, do której – zgodnie z art. 750 k.c. – odpowiednie zastosowanie mają przepisy o zleceniu. Pozwana mogła zatrzymać dla siebie jedynie należne jej wynagrodzenie. Winna natomiast wydać powódce wszystko, to co uzyskała w wyniku administracji targowiska (art. 740 zdanie drugie k.c.). Pozwana nie przekazała powódce należnych jej wpływów z tytułu opłat targowych i czynszu najmu w kwocie 22.653,26 zł oraz z tytułu pozostałych opłat w wysokości 59.799,43 zł. Potrącenie kwoty 22.377,44 zł (zmodyfikowanej następnie na kwotę 22.229,17 zł), na które powołali się pozwani nie może być uznane za skuteczne, bowiem oświadczenie o jego dokonaniu złożył pełnomocnik pozwanej nie umocowany do dokonania tej czynności (art. 91 k.p.c.).

Sąd Okręgowy nie podzielił zarzutu pozwanych kwestionującego skuteczność rozszerzenia powództwa wskazując, że nie znajduje on oparcia w art. 91 k.p.c. oraz w treści pełnomocnictwa udzielonego pełnomocnikowi powódki. Za bezzasadne uznał także stanowisko pozwanych, według których roszczenie powódki w rozszerzonej części uległo przedawnieniu. Stwierdził, że do oceny podniesionego w tym zakresie zarzutu ma zastosowanie art. 118 k.c.

Sąd Apelacyjny na skutek apelacji obu stron zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powódki 101.741,71 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 41.942,28 zł za okres od dnia 11 września 2002 r. oraz

od kwoty 59.779,43 zł za okres od 21 czerwca 2005 r., oddalił powództwo a także apelacje w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne przyjęte za podstawę zaskarżonego wyroku. Odmiennie jednak niż Sąd Okręgowy uznał, że potrącenie dokonane przez pozwaną było skuteczne. W konsekwencji wskazując na wewnętrzną niespójność uzasadnienia kwestionowanego rozstrzygnięcia w części odnoszącej się do rozliczenia rachunkowego stron i stanowiska w przedmiocie tego potrącenia przyjął, że dochodzone roszczenie jest usprawiedliwione w zakresie żądanie zapłaty 41.942,28 zł tytułem opłat targowych i czynszu (przy uwzględnieniu potrącenia należnego pozwanej wynagrodzenia w kwocie 22.229,17 zł) oraz kwoty 59.779,43 zł z tytułu pobranych i nie rozliczonych opłat eksploatacyjnych, rezerwowych i parkingowych, od której odsetki mogą być naliczane dopiero od wniesienia pisma procesowego rozszerzającego powództwo.

W skardze kasacyjnej skierowanej przeciwko rozstrzygnięciu uwzględniającemu powództwo (pkt 1 a), oddalającemu w pozostałej części apelację pozwanych (pkt 2) oraz orzekającej o kosztach procesu (pkt 1 c i pkt 3), opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., pozwani podnieśli zarzuty: naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie art. 740 w związku z art. 750 k.c., art. 353¹ w związku z art. 740 i art. 750 k.c., art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 353¹ w związku z § 1-7 i § 12 umowy, art. 65 w związku z art. 498 i art. 353¹ k.c., art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2006 r. Nr 121, poz. 844) oraz art. 118 w zw. z art. 123 k.c., a także naruszenia przepisów postępowania, tj. art. 91 k.p.c., art. 88 k.p.c. i art. 379 pkt 2 w związku z art. 97 § 1 i 2 k.p.c.

Powołując się na powyższe zarzuty pozwani wniesli o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i: przekazanie sprawy w tym zakresie temu Sądowi do ponownego rozpoznania, bądź też oddalenie apelacji, ewentualnie uchylenie także wyroku Sądu Okręgowego w całości i odrzucenie pozwu lub umorzenie postępowania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódka wniosła o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutów podniesionych w ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania, z którymi skarżący łączą nieważność postępowania w zakresie rozszerzonego powództwa. Według skarżących Sąd Apelacyjny wadliwie uznał, że zakres udzielonego przez powódkę pełnomocnictwa procesowego upoważniał pełnomocnika do rozszerzenia powództwa, oraz że brak

umocowania pełnomocnika do dokonania tej czynności został konwalidowany w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji w następstwie potwierdzenia przez powódkę rozszerzenia powództwa. Odnosząc się do tych zarzutów należy stwierdzić, że nie znajdują one usprawiedliwienia.

Zgodnie z art. 91 pkt 1 k.p.c. pełnomocnictwo procesowe obejmuje z samego prawa umocowanie do wszystkich łączących się ze sprawą czynności procesowych, nie wyłączając powództwa wzajemnego, skargi o wznowienie postępowania, i postępowania wywołanego jej wniesieniem, jako też wniesieniem interwencji głównej przeciwko mocodawcy. W orzecznictwie Sądu Najwyższego na gruncie przytoczonego unormowania prezentowany jest pogląd, podzielany przez skład orzekający, że skoro pełnomocnictwo procesowe obejmuje z mocy samego prawa umocowanie do wytoczenia powództwa wzajemnego, to nie ulega wątpliwości, że pełnomocnik procesowy upoważniony jest także do zgłoszenia rozszerzenia powództwa, jak również do przyjęcia tego oświadczenia w imieniu strony przeciwnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 maja 1966 r., II CR 103/66, OSNC 1966, nr 2, poz. 25). Nie można zatem uznać – jak chcą tego skarżący – że rozszerzenie powództwa dokonane przez pełnomocnika powódki było nieskuteczne. Konstatacja ta czyni zbędnym rozważanie konsekwencji zatwierdzenia powyższej czynności przez powódkę. Ocena przeprowadzona w tym zakresie przez Sąd Apelacyjny nie ma istotnego znaczenia. Zarzuty naruszenia art. 88, art. 91, art. 97 § 1 i 2 oraz art. 379 pkt 2 k.p.c. trzeba więc uznać za chybione.

Przechodząc do oceny zasadności pierwszej podstawy kasacyjnej stwierdzić należy, że niektórym podniesionym w jej ramach zarzutom nie można odmówić słuszności.

Z przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku ustaleń faktycznych wynika, że w umowie z dnia 1 stycznia 1993 r. powódka powierzyła pozwanej pobieranie opłat targowych oraz opłat czynszowych za lokale użytkowe w administrowanych obiektach, dobieranie najemców, negocjowanie z nimi stawek czynszu. Pobieranie wymienionych opłat zastrzeżone zostało wyraźnie na rzecz i w imieniu powódki (§ 3). Pozwana przyjęła na siebie obowiązki w zakresie utrzymania właściwego stanu technicznego placu targowego i znajdujących się na nim obiektów oraz ponoszenia wynikających z tego kosztów. Zobowiązała się do wykonania na własny koszt wszelkich prac modernizacyjnych targowiska, wykonywania wszelkich robót konserwatorskich oraz do utrzymania odpowiedniego stanu sanitarno-porządkowego i estetyki otoczenia (§ 2).

Uprawniona natomiast została do poboru należności za korzystanie z urządzeń targowych i świadczonych na targowisku usług (§ 4). Strony precyzyjnie uregulowały sposób wyliczenia należnego pozwanej wynagrodzenia oraz jego rozliczenia. Wynagrodzenie to obejmowało 45% wpływów z pobieranej opłaty targowej oraz 60% wpływów z tytułu czynszu najmu (§ 6). Pozwana zobowiązana była przekazywać te należności powódce po odliczeniu od nich należnego wynagrodzenia (§ 7).

Trafnie zarzucili skarżący, że treść przywołanych zapisów umowy nie dawała dostatecznej podstawy do uznania, iż wolą stron było ustanowienie obowiązku rozliczenia przez pozwaną wpływów z tytułu dodatkowych świadczeń i zwrotu nadwyżki pozostałej po pokryciu wydatków na rzecz powódki. Na takiej wykładni postanowień umowy dokonanej przez Sąd Apelacyjny zaważyła kwalifikacja prawna umowy łączącej strony i przyjęcie, że skoro była ona umową o świadczenie usług, to zastosowanie do niej musi mieć art. 740 zdanie drugie k.c. Tymczasem zgodnie z art. 750 k.c. do umów o świadczenie usług, które nie są uregulowane innymi przepisami, przepisy o zleceniu stosuje się odpowiednio. Stosowanie odpowiednie oznacza – jak przyjmuje się w doktrynie i orzecznictwie - konieczność uwzględnienia specyfiki konkretnej sytuacji. Może więc wchodzić w grę stosowanie określonych przepisów wprost, z dostosowywanymi do okoliczności modyfikacjami, a nawet – czego nie dostrzegł Sąd Apelacyjny - wyłączenie stosowania pewnych przepisów z uwagi na odmiennie cechy danego przypadku, wynikające ze swobodnego ukształtowania przez strony stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.).

W świetle ustaleń stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku zwraca uwagę odmienny sposób uregulowania w umowie kwestii opłat targowych i czynszowych od innych należności, do których pobierania została upoważniona pozwana. W odniesieniu do tych ostatnich strony nie zamieściły zastrzeżenia, że podlegają one pobraniu w imieniu i na rzecz powódki, nie określiły sposobu i terminu ich ewentualnego rozliczenia. Przez cały czas wykonywania umowy opłaty te nie były rozliczane. Żądanie takie powódka zgłosiła dopiero w toku niniejszego procesu. Okoliczności te – jak trafnie podnieśli skarżący – nie zostały właściwie dostrzeżone i ocenione przy dokonywaniu przez Sąd drugiej instancji wykładni oświadczeń woli stron. Ustalenie zgodnego zamiaru stron wyrażającego się w umowie nie pozwala na ograniczenie zabiegów interpretacyjnych tylko do jednego postanowienia umowy, ale wymaga uwzględnienia całego jej kontekstu. Wbrew odmiennemu zapatrywaniu tego Sądu, sposób wykonywania zobowiązania o charakterze trwałym także stanowi przydatną wskazówkę

interpretacyjną rzeczywistej woli stron. Treści tej woli nie należy wyklądać – jak uczynił to Sąd Apelacyjny - w oparciu o przypuszczenie, że powódka nie domagała się przez okres ponad ośmiu lat wykonywania umowy rozliczenia wpływów z opłat eksploatacyjnych, rezerwacyjnych i parkingowych tylko z uwagi na zaufanie wobec swojego kontrahenta. Z tych też względów nie można skutecznie odeprzeć zarzutów naruszenia art. 65, art. 353¹ oraz art. 740 zdanie drugie w związku z art. 750 k.c.

Nietrafne okazały się natomiast zarzuty naruszenia art. 118 i art. 123 k. c. oraz art. 15 ust 3 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych. Naruszenie pierwszych dwóch wymienionych przepisów skarżący łączyli z zarzutem bezskuteczności rozszerzenia powództwa, który nie znajduje usprawiedliwienia, ostatnie zaś unormowanie nie ma zastosowania do opłat za świadczone przez pozwanych dodatkowe usługi targowe i korzystanie z urządzeń.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ i art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.